

Kinesiska exportmålningar på mörgerblad – en unik kulturbärare

Att papper uppfanns av kineser vet många, liksom att kinesiska målningar ofta är gjorda på papper eller siden. Men få vet att kineser även målade tavlor på ett speciellt material – mörgerblad.

TEXT: LIN ZHANG FREUND

I Kina målades under en period från 1830-talet till 1890-talet mörgermålningar med gouachefärg föreställande kinesiska vardagsscener, människor, växter och djur. De var utförda av skickliga kantonesiska konsthantverkare. Dessa små vykortslänkande bilder kom sedan med fartyg från Kanton till Europa.

Istället för kamera använde dessa konsthantverkare pensel och gouachefärg för att beskriva ett dåtida kinesiskt samhälle för européer. De förmedlade olika budskap mellan kulturerna. Var det sanna samhällsbilder kineserna målade för utlänningar eller var det vad som kineserna trodde att utlänningarna ville ha?

I början av 1800-talet började man måla på ett vitt, mjukt och sammetsliknande växtmaterial: mörger från växten *Tetrapanax papyrifera*, en snabbväxande buske som kineserna tidigare använt som medicinalväxt och för att göra konstgjorda blommor av.

Växtmörgeren togs först ut från stammen och torkades. Därefter skar man med en cirkelliknande rörelse mot mitten, tills en plan yta formats. Processen skiljer sig därför från vanlig papperstillverkning, där växtfibrer sönderdelas, blöts och återformas till ett pappersark.

Växten *Tetrapanax papyrifera* nämns första gången i väst år 1690 av Georg Eberhard Rumpf i den illustrerade boken *Herbarium Amboinenses* och kallas då "rice paper plant". Därefter har dessa växtmörgerblad ofta felaktigt kallats för rispapper i hela den latinspråkiga världen. Men exportmålningarna på mörgerblad har ingenting med ris eller rispantor att göra.

Nyttillverkade mörgerblad var relativt flexibla att hantera och måla på. Akvarell/gouachefärg på dessa mjuka och nästan genomskinliga mörgerblad svullnade upp och skapade en tredimensionell känsla. Man utnyttjade ofta även genomskinligheten i materialet för att måla på målningens baksida och därigenom skapa intressanta effekter. Det blev vanligt att vissa färger, t.ex. hudfärg, målades på avigsidan.

När mörgerblad åldras försvinner deras flexibilitet. De bryts då lätt sönder till små bitar. Vassa och hårda föremål kan lätt göra märken på målningarna. Att laga revor med tejp är det värsta man kan utsätta en sådan målning för, eftersom tejpens adhesivämne tränger in i mörgermaterialet och förstör det. Mörgerblad är dessutom oerhört känsliga för ljus, fukt och värme.

För mig som är utbildad papperskonservator i Sverige med kompletterande utbildning i Kina och Japan, känns det som ett självklart ansvar att bevara våra gemensamma kulturarv på bästa sätt.

Lin Zhang Freund är utbildad konservator och restaurerar kinesiska rullmålningar och andra pappersföremål, samt målningar på mörgerblad. Mer om henne och hennes företag Sollentuna Ram & Papperskonservering finns på www.papperskonservering.se

瑞中協會

